

Stockholm den 3 maj 2019

Socialdepartementet

Dnr S2019/00497/SF

Angående DS 2019:2 Höjda åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – utgör en samlad röst för Sveriges yrkesverksamma kulturskapare. Genom våra 14 medlemsorganisationer företräder vi närmare 30.000 konstnärligt yrkesverksamma i Sverige såsom bild- och formkonstnärer, musikskapare, författare, journalister, musiker, skådespelare och regissörer.

Ett av KLYS övergripande mål är att förbättra de ekonomiska och sociala villkoren för yrkesverksamma kulturskapare samt att ge dem bättre förutsättningar att kunna leva av sin konst. En viktig del i detta arbete är att verka för en mer fungerande social trygghet åt kulturskapare genom t ex rimliga sjukförsäkringar, pensioner och arbetslöshetsförsäkringar.

Den aktuella utredningen har haft i uppdrag att ta fram underlag till en proposition om höjda åldersgränser i pensionssystemet och har naturligt nog en generell inriktning och därmed inte särskilt beaktat de förhållanden som finns inom olika branscher, t ex inom kultur- och mediarbetsmarknaden.

Det finns enligt KLY anledning att särskilt uppmärksamma de konstnärligt yrkesverksammas arbetsförhållanden. Kultur- och mediarbetsmarknaden skiljer sig på många sätt från den gängse arbetsmarknaden. En begränsad, och minskande andel, av de konstnärligt yrkesverksamma har fasta anställningar; flertalet arbetar som frilansare med olika former av tidsbegränsade anställningar och/eller som egenföretagare. Kännetecknande är också att man i regel har många olika arbetsgivare/uppdragsgivare.

Flertalet yrkesverksamma har olika former av längre utbildningar, men det ekonomiska utfallet av dessa är lägre än vad som gäller för andra högutbildade grupper. Dessa ekonomiska och andra förhållanden är väl belysta i Konstnärsnämndens rapporter om Konstnärernas inkomster. Den senaste rapporten från 2016/17 visar att kulturskaparnas inkomster halkat efter rejält jämfört med övriga arbetsmarknaden. Detta påverkar naturligtvis också kulturskapares möjligheter att få rimliga pensioner.

Den konstnärspolitiska utredning som presenterades för drygt ett år sedan SOU 2018: Konstnär – oavsett villkor? beskriver pensionsproblematiken för kulturskapare och föreslår att kulturskarpares pensioner bör ses över.

Konstnärers pensioner är en mycket viktig fråga för KLYS och bör prioriteras i regeringens fortsatta reformarbete. De är låga och missgynnas av det nuvarande pensionssystemet där man utgår från livsinkomstprincipen. Många konstnärligt yrkesverksamma kommer inte att få ut mer än garantipension när de går i pension, trots att de har haft mer eller mindre framgångsrika perioder under sitt konstnärskap.

KLYS tillstyrker den konstnärspolitiska utredningens förslag om att en utredning ska få i uppdrag att fördjupa kunskapen om konstnärers pensioner och pensionssystemets effekter för dem. Enligt KLYS bör den utredning som föreslås också analysera effekterna av utfasningen av de statliga inkomstgarantierna till konstnärer, och se över om det är möjligt att införa en inkomstgaranti i moderniserad form. KLYS motsatte sig avvecklingen av de statliga inkomstgarantierna till konstnärer, som skedde under regeringsperioden 2010-2014, och menade att om de avvecklas måste regeringen ta ett större ansvar för konstnärernas pensioner och prioritera åtgärder för att skapa större ekonomisk trygghet för dessa. Ingenting har dock hänt i denna fråga sedan dess.

KLYS anser att om en sådan pensionsutredning också ska utreda hur en modell kan utformas som ger samma fördelar som de kollektivavtalade tjänstepensionerna för konstnärerna som är verksamma som egenföretagare och/eller har anställningar utan tjänstepension, måste det göras på så sätt att gällande kollektivavtal, som många professionella kulturskapare omfattas av, inte undermineras.

KLYS vill i sammanhanget också hänvisa till att Konstnärsnämnden nyligen tagit fram en utmärkt informationskrift om pensionsplanering för konstnärligt yrkesverksamma i syfte att förbättra konstnärernas kunskap om pensionssystemet. Den finns tillgänglig på Konstnärsnämndens webb Konstnärsguiden.

Avslutningsvis rekommenderar KLYS ett närmare samarbete mellan socialdepartementet och kulturdepartementet i dessa och andra socialförsäkringsfrågor, inte minst när det gäller frilansande kulturskarpares sociala trygghet.

För KLYS

Ulrica Källén

Verksamhetsledare KLYS